

Поперечна Ганна Михайлівна,
доктор філософії (право), доцент,
доцент кафедри міжнародного права та міграційної політики
Західноукраїнського національного університету

Саванець Людмила Михайлівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного права та міграційної політики
Західноукраїнського національного університету
Київський університет ринкових відносин

«ТОРГІВЛЯ» ПЕРСОНАЛЬНИМИ ДАНИМИ – ПОРУШЕННЯ ПРАВ НА ПРИВАТНІСТЬ ЧИ НОВА КОНСТРУКЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

З розвитком новітніх цифрових технологій суттєво змінилися уявлення про значення та характер персональних даних особи. Взаємодіючи в мережі інтернет, особа часто навіть не підозрює, що передає персональні дані, як винагороду за надані цифрові товари чи послуги. Саме поняття персональні дані, як відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована трансформується, а їх передання стає виконанням зобов'язання у відплатних договірних конструкціях. Таким чином виникає нова конструкція зобов'язального права – відплатне передання персональних даних, або «торгівля персональними даними».

Досліджуючи можливість торгівлі персональними даними у світлі національного права та законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС), слід відзначити, що згідно із законодавством України персональні дані не кваліфікуються як оборотоздатні об'єкти цивільних прав, що можуть бути предметом договірних конструкцій, за якими здійснюється обіг цифрового контенту. Тому, актуальним є питання правового регулювання торгівлі даними, їх включення у цивільний оборот та монетизація [1, 234].

Формулюючи Закон України «Про захист персональних даних», національний законодавець включає до переліку даних, за допомогою яких можна ідентифікувати особу відомості про її прізвище, ім'я та по батькові, а також інші відомості, що дають змогу ідентифікувати фізичну особу. В той самий час положення Цивільного кодексу України ім'я фізичної особи відносять до категорії особистих немайнових благ, які охороняються цивільним законодавством, поруч із здоров'ям життям честю, гідністю авторством; свободою літературної, художньої, наукової і технічної творчості. Таким чином виникає проблема можливості узаконення монетизації персональних даних, що фактично існує у цифровому середовищі, при чому монетизації даних, у спосіб, що не порушує права особи на приватність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Fundamental rights : the European and international dimension / edited by Janneke Gerards. Cambridge, United Kingdom; New York, NY: Cambridge University Press, 2023. 558 p.
2. Cordeiro A.M. The Personal Data under the GDPR : Concept, Elements, and 2022. 645 p.
3. Drechsler L. The sword in the stone : the potential of data subject rights of the General Data Protection Regulation. European Journal of Consumer Law = Revue européenne de droit de la consommation. 2023. No. 1. PP. 87-104.
4. Freitas E.S. de. The interplay of digital and legal frontiers : analyzing jurisdictional rules in GDPR collective actions and the Brussels I-bis Regulation. Netherlands internationaal privaatrecht : repertorium op verdragenrecht, wetgeving, literatuur en rechtspraak. 2023. Vol.41. No. 2. PP. 227-242.
5. Malgieri G. Vulnerability and data protection law. First edition. Oxford, United Data protection and privacy : enforcing rights in a changing world / edited by I.Kamara. Cheltenham, UK; Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing, Kingdom: Oxford University Press, 2023. 271 p.
6. Naef T. Data protection without data protectionism : the right to protection of personal data and data transfers in EU law and international trade law. Cham: Springer, 2023. 431 p.
7. Research handbook on EU data protection law / edited by E. Kosta, R. Leenes, Boundaries.

У даному контексті вважаємо за необхідне проаналізувати дефініцію персональних даних, закріплену у Конвенції Ради Європи «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних» від 28.01.1981 р., що визначає персональні дані як будь-яку інформацію, яка стосується конкретно визначеної особи або особи, що може бути встановлена. Таким чином існує широке кола інформації, що трактується як дані про особу, що дозволяють її ідентифікувати [2, 456].

Відповідно до положень національного законодавства не існує чітких обмежень у використанні персональних даних одержувачів цифрового контенту його постачальниками. На перший погляд, необхідність отримання згоди суб'єкта персональних даних, що є передумовою їх використання, повинна виступати ключовим фактором формулювання права особи самостійно приймати рішення про збір, накопичення, обробку, зберігання та поширення її персональних даних, у тому числі з метою отримання прибутку.

Проте, у законодавстві України надання згоди на обробку та використання персональних даних у цифровій сфері визначається як проставлення відмітки про надання дозволу на обробку своїх персональних даних під час реєстрації в інформаційно-телекомунікаційній системі суб'єкта електронної комерції.

Наведений підхід до захисту персональних даних від їх подальшого використання постачальником в рекламних та маркетингових цілях неефективним, оскільки для отримання визначеного цифрового блага проставлення зазначеної відмітки є необхідним [3, 89].

На наш погляд, аналізу потребує питання можливості в межах національного законодавства визнання персональних даних об'єктом договірних зобов'язань, в тому числі у сфері обігу цифрового контенту, визначення способу використання персональних даних у якості оплати ціни у договорі, та кваліфікації дій одержувачів цифрового контенту стосовно надання персональних даних як виконання зустрічного зобов'язання у відплатних договорах постачання цифрового контенту.

Основною проблемою у визначенні монетизації персональних даних, а як наслідок, їх надання постачальнику цифрового контенту для використання у комерційних цілях, є відсутність у одержувачів цифрового контенту альтернативи у виборі постачальника [4, 228; 5, 250]. Зокрема, пересічний користувач платформи Google, Facebook, Instagram, у зв'язку із неможливістю їх використання без згоди на обробку персональних даних, не пов'язаних із наданням цифрового контенту при реєстрації, по суті добровільно надає таку згоду, тим самим, виключає відповідальність постачальника за комерційне використання персональних даних.

Варто відзначити, що наведені платформи використовують технології відстеження поведінки користувачів в мережі Інтернет з метою створення їх комерційних профілів, а як

Global privacy law review. 2023. Vol. 4. To. 2. PP. 82-92.

8. D.Hallinan, R. Leenes and P.De Hert. Oxford, UK ; New York, NY : Hart, 2022. 296 p

9. Stakhira H., Savanets L. Ensuring the security of personal data on the Internet: the commercial use of personal.

Актуальні проблеми правознавства. 2021. №3. P.110–117.

data by digital content providers. *Актуальні проблеми правознавства.* 2021. №3. C.110–117.

наслідок, підбору для таких користувачів спеціальної індивідуалізованої реклами [6, 354; 8, 196].

Варто зауважити, що користувачі інтернет-платформ у більшості випадків не здогадуються наскільки ретельно система збирає, здійснює обробку та продаж їх персональних даних, та наскільки детально можуть відстежуватись дії особи. Сюди відноситься запам'ятовування пошукових комбінацій у Google, збереження кеш-інформації про відвідані веб-сторінки, в тому числі збір інформації з мікрофонів та камер мобільного пристрою.

Для відстеження поведінки осіб в мережі Інтернет використовуються файли куки (cookie), які розміщуються на веб-сторінках та запам'ятовують і накопичують інформацію про пристрій та персоніфікованих на ньому користувачів, з метою їх розпізнання під час повторного відвідання Інтернет сторінки. Використовуючи дані файли Double Click має можливість відслідковувати поведінку користувачів в Інтернеті, підбирати відповідну контекстну рекламу [7, 84; 9, 112].

Таким чином, можемо дійти висновку що торгівля персональними даними де-факто існує та широко використовується у договірних конструкціях обігу цифрового контенту. З метою запобігання порушення прав осіб на приватність національне законодавство потребує суттєвого удосконалення, зокрема у частині надання постачальникам цифрового контенту можливості збирати автоматичну згоду на збір та обробку персональних даних осіб що відвідують їх цифрові платформи.

